

JUSTITSMINISTERIET

Folketinget
Retsudvalget
Christiansborg
1240 København K
DK Danmark

Dato: 27. juni 2025
Kontor: Strafferetskontoret
Sagsbeh: Clara Worsaae Møller
Sagsnr.: 2025-05079
Dok.: 3702660

Besvarelse af spørgsmål nr. 980 (Alm. del) fra Folketingets Retsudvalg

Hermed sendes besvarelse af spørgsmål nr. 980 (Alm. del), som Folketingets Retsudvalg har stillet til justitsministeren den 22. april 2025. Spørgsmålet er stillet efter ønske fra Karina Lorentzen Dehnhardt (SF).

Peter Hummelgaard

/

Morten Holland Heide

Slotsholmsgade 10
1216 København K.

T +45 7226 8400

www.justitsministeriet.dk
jm@jm.dk

Spørgsmål nr. 980 (Alm. del) fra Folketingets Retsudvalg:

”Vil ministeren oplyse, hvordan borgere uden forsvarsadvokater i Norge, Sverige, Finland og Tyskland modtager kopi af sagen, samt oplysninger om indkaldte vidner mv.?”

Svar:

Justitsministeriet har til brug for besvarelsen af spørgsmålet indhentet bidrag fra Udenrigsministeriet via ambassaderne i Oslo, Stockholm, Helsingfors og Berlin.

1. Om Norge er det oplyst, at hvis der rejses tiltale, er hovedreglen, at den mistænkte efter begæring skal have indsigt i sagens dokumenter, jf. straffeprocesslovens § 242, 1. led, 1. pkt. Den mistænkte har også ret til at gøre sig bekendt med dokumenter fra andre sager i det omfang, de har betydning for afgørelsen af skyld- eller strafspørgsmålet i hans egen sag, jf. straffeprocesslovens § 242, 6. led.

Der gælder flere undtagelser fra hovedreglen om den mistænktes ret til aktindsigt. Oplysninger om eller fra anvendelse af skjulte tvangsforanstaltninger eller båndlægning efter politilovens § 17 h, 3. led, kan undtages fra indsigt, hvis det kan skade efterforskningen af andre sager, jf. straffeprocesslovens § 242, 1. led, 2. pkt. Dokumenter, som bør holdes hemmelige af hensyn til rigets sikkerhed eller forholdet til fremmede stater, er også undtaget fra hovedreglen om indsigt, jf. § 242, 1. led, 4. pkt. Det samme gælder oplysninger om anonyme vidner, som kan afsløre deres identitet, jf. § 242, 3. led. Hvis der er flere mistænkte i samme sag, har den mistænkte ikke ret til indsigt i dokumenter, som ”udelukkende vedrører andre mistænktes forhold”, jf. § 242, 5. led.

Yderligere undtagelser fra hovedreglen om indsigt fremgår af straffeprocesslovens § 242 a. Bestemmelsens 1. led regulerer undtagelser fra retten til indsigt i dokumenter, som anklagemyndigheden ikke vil påberåbe sig som bevis i sagen. Sådanne dokumenter kan den mistænkte, efter begæring fra statsadvokaten, nægtes indsigt i, hvis én af betingelserne i 1. led, litra a-e, er opfyldt, og undtagelsen fra dokumentindsigt er ”strengt nødvendig” og ikke medfører ”væsentlige betænkeligheder” for den mistænktes forsvar. Betingelserne i 1. led, litra a-e, omfatter tilfælde, hvor indsigt kan medføre fare for:

- (a) en alvorlig lovovertrædelse mod nogens liv, helbred eller frihed,
- (b) at en persons deltagelse i skjult efterforskning af andre sager væsentligt vanskeliggøres,
- (c) at politiets mulighed for at forebygge eller efterforske forbrydelser væsentligt vanskeliggøres, fordi oplysninger om andre sager eller politiets metodebrug bliver kendt,
- (d) at politiets samarbejde med andre landes myndigheder væsentligt vanskeliggøres og
- (e) at identiteten på en person, der har givet oplysninger til politiet, bliver afsløret.

Straffeprocesslovens § 242 a, 2. led, fastsætter, at den mistænkte – på samme vilkår som i 1. led – kan nægtes indsigt i oplysninger, der er forelagt retten som grundlag for brug af skjulte tvangsforanstaltninger eller båndlægning efter politilovens § 17 h. Sådanne dokumenter kan altså undtages fra indsigt, selv om de har været forelagt retten, hvis betingelserne i 1. led er opfyldt.

Før der rejses tiltale, er hovedreglen, at forsvareren og bistandsadvokaten får udleveret kopi af sagens dokumenter, mens den mistænkte normalt må nøjes med gennemsyn hos politiet eller forsvareren, men den mistænkte kan få udleveret kopi, når dette anses for ”ubetænkelig”, jf. påtaleinstruksens §§ 16-2 og 16-3.

Efter at tiltale er rejst, reguleres retten til indsigt for en tiltalt uden forsvarer af straffeprocesslovens § 267. Bestemmelsens 1. led, 1. pkt., fastsætter, at den tiltalte ved forkyndelsen af tiltalebeslutningen skal have en kopi af anklagemyndighedens bevisfortegnelse og orienteres om sin ret til at gøre sig bekendt med sagens dokumenter.

Der findes flere undtagelser fra den tiltaltes ret til at gøre sig bekendt med sagens dokumenter. Den tiltalte har ikke krav på indsigt i dokumenter, som udelukkende vedrører andre mistænktets forhold, jf. § 267, 1. led, 3. pkt., jf. § 242, 5. led. Hvis anklagemyndigheden har anmodet om anonym vidneførsel, gælder begrænsningerne i § 264, 2. og 5. led, tilsvarende. Det betyder, at den tiltalte ikke kan få indsigt i oplysninger, som kan afsløre identiteten på anonyme vidner.

Derudover finder begrænsningerne i indsigt efter § 264, 6. led, jf. § 242 a, tilsvarende anvendelse. Det vil sige, at begrænsningerne i straffeprocesslovens § 242 a også gælder efter, at der er rejst tiltale. Der henvises til redegørelsen for § 242 a ovenfor. Dokumenter, som bør holdes

hemmelige af hensyn til rigets sikkerhed eller forholdet til fremmed stat, er også undtaget fra indsigt, jf. påtaleinstruksens § 25-6, 3. pkt.

Efter at der er rejst tiltale, reguleres den tiltaltes adgang til at få udleveret kopi af sagens dokumenter af straffeprocesslovens § 267, jf. påtaleinstruksens § 25-6. Ifølge straffeprocesslovens § 267, 1. led, 1. pkt., skal den tiltalte have udleveret en kopi af anklagemyndighedens bevisfortegnelse og derudover orienteres om sin ret til at gøre sig bekendt med sagens dokumenter. Den tiltalte skal have kopi af sagens dokumenter, medmindre ”særlige grunde” taler imod dette, jf. påtaleinstruksens § 25-6, 2. led, 1. pkt. Ved vurderingen af, om den tiltalte skal have udleveret kopi af sagens dokumenter, skal der lægges særlig vægt på, at dokumenter med oplysninger om personlige forhold ikke bliver spredt, og at dokumenterne i øvrigt ikke anvendes på utilbørlig måde, jf. påtaleinstruksens § 25-6, 2. led, 2. pkt., jf. § 25-5, 3. led, 2. pkt. Endvidere må originaldokumenter aldrig udleveres til den tiltalte, jf. påtaleinstruksens § 25-6, 2. led, 2. pkt., jf. § 25-5, 3. led, 3. pkt. Hvis den tiltalte ikke får kopi af dokumenterne, indebærer det, at han må gøre sig bekendt med dem hos anklagemyndigheden.

Tiltalte skal have udleveret en kopi af anklagemyndighedens bevisfortegnelse, når tiltalebeslutningen forkyndes, jf. straffeprocesslovens § 267, 1. led, 1. pkt. Bevisfortegnelsen skal indeholde oplysninger om, hvilke vidner der er indkaldt, og hvilke beviser anklagemyndigheden vil påberåbe sig, jf. straffeprocesslovens § 262, 1. led, jf. Prop. 146 L (2020–2021) Ændringer i straffeprocessloven m.v. (aktiv sagsstyring m.v.), side 174. Der gælder dog en undtagelse ved anonym vidneførsel. Tiltalte kan ikke få udleveret oplysninger, som kan føre til, at vidnets identitet bliver kendt, og sådanne oplysninger udelades derfor fra bevisfortegnelsen, jf. straffeprocesslovens § 267, 1. led, 3. pkt., jf. § 264, 2. led.

2. Om Sverige er det oplyst, at en mistænkt uden beskikket forsvarsadvokat har samme ret til at få adgang til dokumenter i den igangværende efterforskning som en mistænkt med forsvarsadvokat.

Den mistænkte ret til aktindsigt starter, når han eller hun bliver underrettet om en begrundet mistanke om en lovovertrædelse. Forpligtelsen til at underrette om mistanken opstår først, når den mistænkte afhøres. Der er ingen forpligtelse til at foretage en afhøring, blot fordi der er opstået en mistanke. Efter underretning om mistanken har den mistænkte ret til

løbende, i det omfang det kan ske uden at bringe efterforskningen i fare, at få del i, hvad der er kommet frem under efterforskningen, jf. retsplejelovens kapitel 23, § 18.

Anklageren har pligt til løbende at vurdere, hvilket materiale den mistænkte kan få adgang til, og bør nøje vurdere, hvilke oplysninger der kan videregives i løbet af forundersøgelsen. Der er ingen formelle krav til, hvordan materialet skal præsenteres for den mistænkte under forundersøgelsen. Oplysninger kan gives mundtligt eller ved at lade den mistænkte gennemlæse bestemt materiale.

Kun hvis anklageren kan begrunde, hvorfor udlevering af visse oplysninger vil bringe efterforskningen i fare, kan anklageren vente med at udlevere materiale. Der er ingen forpligtelse for anklageren til at begrunde dette skriftligt. Efterforskningen kan blive bragt i fare af den sigtedes risiko for at undertrykke beviser, hvilket gør efterforskningen vanskeligere, eller fordi afgørende dokumentation endnu ikke er indsamlet, eller vigtige afhøringer endnu ikke er foretaget. En anden risiko er, at den mistænkte, hvis han eller hun nægter lovovertrædelsen, vil tilpasse sin historie til de beviser, han eller hun har til rådighed.

Herudover kan aktindsigt nægtes, hvis det af hensyn til offentlige eller private interesser er af særlig betydning, at fortrolige oplysninger i materialet ikke videregives. I sådanne tilfælde skal anklagemyndigheden i øvrigt gøre parten bekendt med indholdet af materialet i det omfang, det er nødvendigt for, at parten kan varetage sin ret, og det kan ske uden væsentlig skade for den interesse, som hemmeligholdelsen tilsigter at beskytte, jf. offentligheds- og fortrolighedslovens kapitel 10, §§ 3-3 a.

Efter endelig underretning gælder begrænsningen efter offentligheds- og fortrolighedslovens kapitel 10, § 3, kun, hvis oplysningerne er uden betydning for afgørelsen i straffesagen, og det er åbenlyst, at hensynet til den interesse, som hemmeligholdelsen skal varetage, går forud for den sigtedes ret til aktindsigt i oplysningerne. Eksempler på sådanne data kan være oplysninger om informanter og andre whistleblowere, den virkelige identitet bag en kvalificeret beskyttelsesidentitet, forskellige efterforskningsforanstaltninger og kontaktoplysninger på bevispersoner.

Når anklageren har afsluttet den efterforskning, som han eller hun finder nødvendig, har den mistænkte ret til at gennemgå det materiale, der er blevet

produceret under den indledende efterforskning, i det der kaldes en afsluttende høring. Anklageren er forpligtet til at vente, indtil den tid, som den mistænkte har fået til at gennemgå materialet, er udløbet, før der træffes beslutning om retsforfølgelse i overensstemmelse med kapitel 23, § 18 a, i retsplejeloven.

Så snart der er truffet afgørelse om tiltale, har den mistænkte ret til efter anmodning at modtage en papirkopi af referatet eller notaterne fra forundersøgelsen (det pågældende materiale er dog normalt allerede udleveret i forbindelse med den afsluttende høring). Den mistænkte har også ret til efter anmodning at modtage et resumé og en kopi af dokumenter, der indeholder materiale fra forundersøgelsen, som ikke er medtaget i referatet eller notaterne. Denne ret kan dog nægtes, hvis der er risiko for uautoriseret videregivelse af fortrolige oplysninger, eller hvis der er en hindring på grund af materialets omfang eller karakter, i overensstemmelse med kapitel 23, § 21 a, i retsplejeloven.

Efterforskningsmateriale, der er beskyttet af tavshedspligt, kan udleveres til den mistænkte med forbehold, der begrænser hans eller hendes adgang til materialet. Eksempler på sådanne forbehold kan f.eks. være et forbud mod, at forsvareren lader sin klient selv råde over en kopi af materialet, et krav om, at materialet skal tilbageleveres til den myndighed, der har udleveret det, når en afgørelse er blevet endelig, eller et forbud mod, at materialet reproduceres, kopieres eller udleveres til andre. Disse forbehold er reguleret i offentligheds- og fortrolighedslovens kapitel 10, § 4.

Hvis sagen rejses, skal stævningen indeholde en detaljeret redegørelse for de faktiske omstændigheder, der påberåbes til støtte for kravet, og en angivelse af de beviser, der påberåbes. Anklageren skal også angive, hvad der skal bevises med hvert enkelt bevis, der påberåbes. Dette gælder for alle mundtlige og dokumentariske beviser, der påberåbes. Når anklageren har rejst tiltale, sendes indkaldelsen til den sigtede. De skriftlige beviser, der fremlægges, skal fremgå af forundersøgelsesrapporten eller andre dokumenter, som den sigtede har fået indsigt i forud for den afsluttende høring, men skal senest fremsendes i forbindelse med stævningen, jf. retsplejelovens kapitel 42, § 2.

3. Om Finland er det oplyst, at en part – i overensstemmelse med kapitel 4, § 15, stk. 1, i den finske efterforskningslov (esitutkintalaki/förundersökningslagen) – når en efterforskning er iværksat,

har ret til oplysninger om omstændigheder, der har ledt til efterforskningen eller er blevet overvejet i forbindelse dermed. Der opnås samtidig ret til indsigt i dokumentation fra efterforskningen, der kan have indflydelse på partens situation og stilling i efterforskningen. Denne bestemmelse dækker efterforskningsfasen, og bestemmelsen skelner ikke mellem, hvorvidt parten har en advokat eller ej.

Lov om offentlighed i retssager dækker retssagsfasen og skelner ikke mellem, om den tiltalte har forsvarer eller ej. Udgangspunktet er, jf. § 12, stk. 1, at en part, ud over offentligt tilgængelige dokumenter, har ret til at modtage oplysninger om indholdet i retssagsdokumenter. I praksis vil nyt materiale blive videreformidlet til tiltalte, når det modtages af retten.

Tiltalte har ret til at modtage anmodningen om fremstilling i retten. Efter kapitel 5, § 3, i lov om rettergang i straffesager skal en anmodning om fremstilling i retten bl.a. angive det bevismateriale, som anklageren ønsker at fremlægge, og hvad anklageren har i sinde at bevise med materialet.

Der er et antal begrundelser, som kan anvendes som grundlag for at afvise aktindsigt. Den hyppigst anvendte er efterforskningslovens kapitel 4, § 15, stk. 2, der fastslår, at en ”part ikke har den ret til aktindsigt, der følger af stk. 1, før afslutningen af en efterforskning, hvis videreformidling af oplysningerne kan forstyrre opklaringen af sagen”. Dette indebærer, at oplysninger i sagen kan tilbageholdes under efterforskningsfasen for at beskytte formålet med efterforskningen. Bestemmelsen inkluderer andre afvisningsgrunde, såsom sikring af ”meget vigtige offentlige eller private interesser” og hemmeligholdelse af mørklagte tvangsforanstaltninger (eksempelvis telefonaflytning) – typisk i en begrænset periode.

Under retssagen er afvisningsgrundene langt mere begrænsede. Adgang til kontaktoplysninger på f.eks. ofre, vidner eller lignende kan imidlertid afvises. Andre afvisningsgrunde kan handle om mørklagte efterforskningsmetoder som nævnt ovenfor samt oplysninger om afvikling af retssagen, det vil sige afvisning af aktindsigt i dokumenter, der skabes af retten, samt dokumenter, der angår rettens vurdering af sagen, jf. § 12 i lov om offentlighed i retssager.

En sigtet eller tiltalt kan få sagens dokumenter udleveret, men den kopi af sagens dokumenter, der er udarbejdet under efterforskningen (”sagsmappen”), sendes kun automatisk til forsvarsadvokater. Dette

indebærer, at en sigtet/tiltalt uden forsvarer skal anmode om kopi af dokumentationen. Kopi af dokumenterne kan ofte sendes elektronisk.

4. Om Tyskland er det oplyst, at i henhold til § 147, stk. 4, 1. pkt., i strafferetsplejeloven har en sigtet, der ikke har en forsvarer, ret til at få adgang til sagens akter og til at se bevismateriale, der opbevares under tilsyn, hvis dette ikke kan bringe efterforskningen i fare – heller ikke i en anden straffesag – og hvis der ikke er væsentlige beskyttelsesværdige interesser for tredjemand, der tilsiger andet. Såfremt sagsakterne ikke er elektroniske, kan den tiltalte få udleveret kopier af sagsakterne (§ 147, stk. 4, 2. pkt., i strafferetsplejeloven). Der er kun ret til at få udfærdiget kopier i undtagelsestilfælde, f.eks. ved omfattende bevismateriale med karakter af originaldokumenter.

Ved elektronisk journalføring gives der adgang til aktindsigt i henhold til § 32 f, stk. 1, i strafferetsplejeloven ved at gøre aktindholdet tilgængeligt. Til dette formål er der oprettet en elektronisk portal for aktindsigt. Alternativt kan akterne også fremsendes på en sikker elektronisk måde. En udskrift af den elektroniske akt er i henhold til § 32 f, stk. 2, 2. pkt., i strafferetsplejeloven kun mulig i undtagelsestilfælde.

Hvis anklagemyndigheden endnu ikke har registreret efterforskningens afslutning i akterne, kan der afslås adgang til aktindsigt eller til enkelte dele af akterne samt besigtigelse af officielt opbevarede bevismidler (under tilsyn), i det omfang dette kan bringe efterforskningen i fare (§ 147, stk. 4, 1. pkt., sammenholdt med § 147, stk. 2, 1. pkt., i strafferetsplejeloven).

Derudover skal den sigtede modtage tiltalen efter strafferetsplejelovens § 201, stk. 1. Det fremgår af strafferetsplejelovens § 200, stk. 1, 2. pkt., at de beviser, som tiltalen er baseret på, skal angives i selve tiltalen. Derudover skal den tiltalte i indkaldelsen til hovedforhandlingen underrettes om de indkaldte vidner og sagkyndige i henhold til § 222, stk. 1, 1. pkt., i strafferetsplejeloven.